

Uresničevanje ciljev Nacionalnega gozdnega programa z vidika lastnika gozda

Andrej ANDOLJŠEK¹

1 UVOD

Štiri leta po posvetu na podobno temo na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije ugotavljamo, da so se na določenih področjih stvari premaknile k ciljem NGP, pri določenih vsebinah stopicamo na mestu, pri določenih vsebinah pa nekatera dogajanja vsaj z vidika lastnika gozda vzbujajo skrb in nezadovoljstvo.

2 OKOLJSKI VIDIK

Veliko je območij gozdov, kjer je potreben prilagojen način gospodarjenja: varovalni gozdovi, gozdovi s posebnim namenom, območja Natura 2000, ki so se v tem času še povečala. Ostaja nedorečenost glede povračil, nadomestil za prilagojen način gospodarjenja. Vedno bo ostal konflikt interesov med zasebnim in javnim.

Divjad je naravna vrednota, toda ... Več v družbenem vidiku.

Vključenost lastnikov gozdov v procese gozdnogospodarskega in še predvsem lovskopravljavskega načrtovanja je premajhna. Lastnike bi morali vključiti že v pripravo osnutka lovskopravljavskega načrta, takrat kot lovce, in ne šele na koncu, na javni predstavitvi. Razen tega se upošteva le malo njihovih predlogov.

3 GOSPODARSKI VIDIK

Certifikacija gozdov po sistemu PEFC

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije je letos prejela certifikat PEFC kot regijski predstavnik za regijo Slovenija. Regijska certifikacija omogoča vključitev v sistem tudi manjšim lastnikom gozdov.

V začetni fazi je projekt izdatno financiralo takratno Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Po devetih letih je KGZS le prejela omenjeni certifikat. Na tak način bo tudi manjšim lastnikom omogočeno, da skozi sistem regijske certifikacije PEFC vstopajo tudi na tiste trge, kjer je potreben certifikat.

Gozdne prometnice

Na tem področju so bili narejeni premiki v pozitivno smer. Morda ne v zelenem obsegu, pa kljub temu.

K izboljšanju stanja so prispevala sredstva iz Programa razvoja podeželja. Posledično se je povečala odprtost gozdov. Edina ovira je bilo pridobivanje soglasij za posege v drobni posesti; treba je bilo namreč pridobiti 100 % soglasje lastnikov za pridobitev dovoljenja. Sprememba Zakona o gozdovih je prinesla spremembo tudi na tem področju: omogoča pravico graditi s 75 % soglasjem lastnikov na dolžini trase. KGZS je sicer predlagala dvotretjinsko soglasje, vendar se je zakonodajalec odločil drugače.

Uveljavljeni sistem vzdrževanja gozdnih cest in zbiranje sredstev prek pristojbine od katastrskega dohodka se je na splošno izkazal kot dober, vendar z nekaterimi pomanjkljivostmi. Obeta pa se sprememba na tem področju, saj se bodo sredstva zbirala prek davka na nepremičnine. Izkušnje iz preteklosti vzbujajo bojazen, da bi se zaradi spremembe sistema poslabšal standard vzdrževanja gozdnih cest.

Državni gozdovi

V okviru izvajanja Programa ohranjanja hribovskih kmetij je potekal prvi razpis za oddajo koncesij za državne gozdove, ki niso predmet 20-letnih koncesij. Narejene so bile določene nerodnosti zaradi neuskkljenosti zakonskih aktov, vendar se je neskladje odpravilo s popravkom Uredbe. Pričakujemo, da bodo dela na omenjenih površinah oddana hribovskim kmetom, saj so zato usposobljeni in ustrezno opremljeni. Hribovski kmetje tudi pričakujejo, da jim bo po letu 2016 s spremembo Zakona o gozdovih omogočeno pridobiti dela tudi v zdaj koncesijskih gozdovih.

¹ A. A., višji koordinator za področje gozdarstva, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije

Zasebni gozdovi

Povezovanje lastnikov

Povezovanje lastnikov je proces, ki se je pri nas začel pred dobrim desetletjem, in se nadaljuje. Nekoliko počasi, pa vendarle so bili že narejeni prvi poskusi skupnega delovanja na trgu. V ta namen je bila ustanovljena prva tovrstna zadruga. Procese povezovanja lastnikov gozdov je treba spodbujati tudi vnaprej. Ustanavljanje skupin proizvajalcev je eden izmed ukrepov iz Programa razvoja podeželja 2014–2020, ki bo, upamo, omogočil lažje delovanje takšnih povezav. Le takšen način dela bo kos razdrobljeni gozdni posesti.

Posodabljanje strojev in opreme

Program razvoja podeželja 2007–2013 je omogočil sredstva tudi za nakup gozdarskih strojev in opreme. Zanimanje za tovrstna sredstva je bilo zelo veliko. Nabava novih strojev in opreme bo nedvomno prispevala k večji učinkovitosti dela, ki bo tako varneje opravljeno, kar je najpomembnejše glede na dejstvo, da smo v samem vrhu po številu nezgod v gozdovih.

Trženje lesa

Velikokrat slišimo očitke, da se večino lesa, in to kakovostnega, izvozi. Očitki, tudi lastnikom gozdov, o upravičenosti ali neupravičenosti tega je neutemeljena. Tudi lastniki gozdov se morajo obnašati tržno in les prodajajo najboljšemu ponudniku. Da pa naša lesnopredelovalna panoga ni konkurenčna, ni krivda lastnikov gozdov, ampak države. Država je tista, ki mora ustvariti konkurenčnejše razmere za panogo, da bo sposobna konkurirati tudi pri odkupnih cenah lesnih sortimentov.

Nerealizacija etata

Dejstvo je, da z realizacijo etata in drugih načrtovanih del v zasebnih gozdovih ne moremo biti zadovoljni. Vzroki za majhno realizacijo so različni: od majhne posesti, razdrobljene posesti, ekonomske neodvisnosti od gozda, neusposobljenosti in neustrezne opremljenosti za delo v gozdovih, lesni trg, ki ne vzpodbuja sečenj, nezadostna odprtost gozdov z gozdnimi prometnicami ... V povezavi z majhno realizacijo etata nas skrbijo razmišljanja v smer, da bi morali

lastnika gozda na neki način prisiliti, da bi več posegal v svoj gozd. Takšna stališča o možnostih prisile so bila večkrat izražena v javnosti, tudi s strani uslužbencev MKO. Na KGZS nas takšni pristopi skrbijo, saj menimo, da takšen način razmišljanja sodi v zgodovino. Menimo, da bi se morali drugače lotiti reševanja majhne realizacije etata v zasebnih gozdovih; ne s prisilo, ampak z vzpodbudami. Zaradi različnih socioekonomskih posesti in konec koncev posledično tudi različnih načinov poseganja v svoj gozd menimo, da bi morali lastniku gozda pustiti možnost, da se sam odloči, kdaj bo posegel v svoj gozd. Seveda v primerih, ko ne gre za sanitarne sečnje. Kajti znano je, da sila rodi nasprotno silo.

Nadzor nad prometom z lesom

KGZS podpira prizadevanja glede nadzora nad prometom z lesom. Zaradi zastopanja interesov lastnikov moramo upoštevati tudi tiste lastnike gozdov, ki so žrtev lesnih trgovcev in netransparentnega ali celo nelegalnega trgovanja. Zavzemamo se za stališče, da je takšnim kršiteljem treba stopiti na prste. Vendar menimo, da uvedba prevoznice v obliki, kot je bila predpisana s spremembo ZOG julija 2013, ni pravi način za to. KGZS je takšnim prevoznicam nasprotovala, saj menimo, da je prevoznica stvar prevoznika in ne lastnika gozda.

V povezavi s tem velja omeniti enega od argumentov za uvedbo prevoznic, to je en milijon m³ nelegalno posekanega lesa. V javnosti in medijih se je v povezavi s tem milijonom prikazovalo lastnike na način, kot da kradejo les v svojem gozdu. Takšen način predstavljanja razmer je jemal verodostojnost in ugled lastnikom gozdov. Dejstvo pa je, četudi je številka resnična, da se je večina tega lesa porabilo za domačo rabo, večinoma za kurjavo. Razen tega se zaradi takšnih posegov v gozdovih ni dogajalo nič dramatičnega. Če bi se, bi na to opozorila ne samo stroka, ampak tudi javnost, ki je najučinkovitejši nadzornik gospodarjenja z gozdovi. To priznava tudi Zavod za gozdove Slovenije. Ravno tako priznava, da je številka obremenjena z veliko napako in je kot take ni upravičeno jemati kot argument za uvedbo določenih ukrepov za zmanjšanje nelegalnega poseka. Če je številka prava, potem je šlo v povprečju 2500 m³ mimo evidenc vsakega revirnega

gozdarja. Posledično se nam potem postavljajo nova in nova vprašanja.

Razdrobljena in majhna posest

Razdrobljena in majhna posest je velika ovira pri učinkovitem gospodarjenju z gozdovi. V zadnjem obdobju se za zmanjšanje razdrobljenosti ni naredilo nič; drobljenje se še naprej nadaljuje. KGZS je že večkrat predlagala, da se za kmetijska in gozdna zemljišča prepove solastnine. Vsaj za naprej, če že za nazaj tega ni mogoče urediti. Posest v solastnini velikokrat pomeni mrtvo površino za normalno in učinkovito gospodarjenje.

4 DRUŽBENI VIDIK

Socialne funkcije gozdov postajajo vse pomembnejše.

Pri nas je prost dostop v gozdove samoumevna vrednota, ki pa je velikokrat tudi zlorabljena.

Velika težava so odpadki, ki jih obiskovalci puščajo v gozdovih, naša zakonodaja pa tovrstno odgovornost nalaga lastniku gozda (157 a člen Zakona o varstvu okolja). To je popolnoma nelogično in v nasprotju z evropskim načelom odgovornosti povzročitelja.

V gozdovih poteka tudi veliko neprilagojenih turističnih in rekreacijskih dejavnosti. Ravno tako ni učinkovito urejeno nabiranje gozdnih plodov (25. čl ZOG). Zaradi novih davčnih bremen za gozdove so interesna združenja lastnikov (KGZS, Zveza lastnikov gozdov Slovenije, Zadržna zveza Slovenije, Zveza agrarnih skupnosti Slovenije in Sindikat kmetov Slovenije) na MKO vložila pobudo za spremembo 5. čl. ZOG. Združenja v pobudi zahtevajo, da se med drugim uredi nabiranje gozdnih plodov v komercialne namene s strani nelastnikov gozdov (dovolilnice ali druga, za lastnike sprejemljiva rešitev).

Lov

KGZS se zavzema za aktivno varstvo divjadi, saj se je kot tako pokazalo za najučinkovitejši način upravljanja z njo. Zavzemamo se za ohranitev vseh avtohtonih vrst divjadi ob vzpostavljenem ravnovesju v naravi. Neavtohtone vrste naj se iztrebijo iz proste narave, ker sodijo le v obore.

Na KGZS menimo, da ravnovesje v naravi ni vzpostavljeno, saj preveč številčna divjad povzroča

veliko škode na kmetijskih in gozdnih zemljiščih v velikem delu Slovenije. Večino bremena tega neravnovesja pa v danem trenutku nosijo na svojih plečih ravno lastniki zemljišč.

Postavlja se vprašanje, v čigavem interesu ohranjamo tolikšne populacije divjadi? V interesu lastnikov zagotovo ne, saj od divjadi sedaj nimajo nič, razen veliko obveznosti (zaščita premoženja). Upravičeni so le do odškodnine za nastalo škodo, pa še to le pod določenimi pogoji. Velike populacije divjadi večinoma tudi niso v interesu lovcev, saj morajo plačevati odškodnine za nastalo škodo. V čigavem interesu torej? Naravovarstvenikov ali celo kvazi naravovarstvenikov?

Postavlja se tudi vprašanje, ali bomo pridelovali hrano za ljudi ali za divjad oz. zveri?

Ob velikem strateškem cilju države o povečanju samooskrbe s hrano imamo občutek, da pristojni ne delujejo istosmerno. Nasprotno: velike populacije divjadi so velik moteč dejavnik za povečanje pridelave hrane, ravno tako uvajanje novega davka na nepremičnine tudi za kmetijska in gozdna zemljišča ne bo prispevalo k ohranitvi, kaj šele k razvoju našega podeželja.

Zdajšnji način upravljanja z divjadjo se je izkazal za ne dovolj učinkovitega in privedel do velikega nezadovoljstva med lastniki.

Nezadovoljstvo zaradi načina upravljanja z divjadjo, izključenosti lastnikov iz odločanja in nove davčne obremenitve so lastnike privedli do točke, ko terjajo spremembe tudi na tem področju.

Interesna združenja lastnikov zemljišč (KGZS, ZLGS, ZZS, ZASS in Sindikat kmetov Slovenije) so zato vložila pobudo za spremembo 5. člena Zakona o gozdovih, ki določa, da mora lastnik v svojem gozdu med drugim dopustiti nabiranje gozdnih, sadežev, lov, čebelarjenje ... Zahtevajo ureditev nabiranja gozdnih sadežev nelastnikov gozdov v komercialne namene. Pri tem je treba poudariti, da lastniki ne nasprotujejo prostemu dostopu v gozdove peš in za namene rekreacije, seveda na lastno odgovornost.

Obenem so podali tudi pobudo za spremembo Zakona o divjadi in lovstvu. Zahtevajo takšne spremembe, ki bi lastnikom omogočile pridobivanje dohodka tudi iz naslova lova.